

Geréb Zsolt

A keresztyén gyülekezet mint Isten népe Az egyházzól szóló tanítás Péter első levelében

Péter első levele (1Pt) a kis-ázsiai keresztyén gyülekezetekhez szólt. A katolikus levelek sorába tartozó episztola abban az időben kívánt útmutatást és bátorítást nyújtani a diaszporában élő híveknek, amikor elkezdődött a Domitianus császár uralma alatti keresztyénül-dőzés.

Hogyan tudta megerősíteni a Péter apostol nevében író szerző a vallási és politikai kisebbségben élő gyülekezet öntudatát és ellenállóképességét? Úgy, hogy rámutatott a keresztyén gyülekezeti tagok kiválasztottságára, elhívására, vagyis arra, hogy ők is az Isten választott népéhez tartoznak. Az ószövetségi háttérű méltóságjelzők most az újszövetségi gyülekezetre vonatkoznak, azokra a hívőkre, akik Krisztus egyházának tagjai lettek a keresztség által. A levél sajátossága abban áll, hogy nemcsak vallási, hanem szociológiai fogalmak segítségével fejezi ki a kis-ázsiai keresztyének identitását: *ők szórványban élő jövevények* (1Pt 1,1), vagyis a gyülekezet nemcsak kultikus istentiszteleti közösség, hanem önálló társadalmi valóság.

A gyülekezet önértelmezése mellett a levélíró megnevezi a gyülekezet feladatát is: lelki áldozatok felajánlása (2,5), Isten tetteinek hirdetése (2,9), Isten nyájának legeltetése, vezetése (5,1–4), az igehirdetés és a szeretetszolgálat gyakorlása (4,7–11). A missziói feladatnak nemcsak a szóbeli igehirdetés, hanem az istenfélő engedelmes életfolytatás gyakorlása által tehetnek eleget. Azaz a pogány külvilágot, amely bírálta vallásukat, és rágalmakkal illette őket, elsősorban a kifogástalan életvitelükkel, erkölcsi magatartásukkal győzhetik meg.

Hagyománytörténeti szempontból sokan kapcsolták az 1Pt-t a Pál apostol nevéhez kapcsolódó iskolához. Az utóbbi időben azonban a kutatók kimutatták, hogy az episztola nemcsak Pál apostol leveleinek hatását tükrözi, hanem megtalálhatók benne a Péter apostol által képviselt zsidó-keresztyén hagyomány elemei is, s ez a hatás a levél egyházzól szóló tanításában is érvényesül. A levélben a zsidó-keresztyén egyházak szerkezeti vonásait ismerhetjük fel.

1. A keresztyén gyülekezet önértelmezését kifejező méltóságjelzők

Az egyház valóságára utaló kifejezések számbavételekor az a feltűnő, hogy hiányzik a Pál leveleiben általánosságban használt ἐκκλησία szó. Az 1Pt más fogalmakat használ a gyülekezet meghatározására. Ezek közül kiemelkedik az *Isten népe* (λαὸς Θεοῦ) megjelölés. Az egyházra vonatkozó jelzőket és metaforákat három csoportba lehet sorolni: 1. *Isten népe, választott nemzetség, szent nép, Isten tulajdonba vett népe*; 2. *Isten háza, lelki ház, élő kövek, királyi papság*; 3. *idegenek, jövevények*.

1.1. Isten népe

A gyülekezet azonosságára néző jelzők közül a legfontosabb az *Isten népe* kifejezés. A levél szerzője a Septuaginta értelmében használja a λαὸς Θεοῦ megnevezést. Az Ószövetség könyvei eredetileg Izráel népére alkalmazták ezt, hogy különbséget tegyenek a választott nép és a idegen népek között.

A Septuaginta a λαὸς szóval fordítja az Izráel népét jelölő héber אֱמִתִּי kifejezést, a pogányokra pedig az ἔθνος szót használja. Érdekes, hogy a 2Móz 19,6 esetében a Septuaginta az ἔθνος ἅγιον jelzős szerkezetet אֱמִתִּי קִרְיָתוֹ Izráel népére értette: *Papok királysága és szent nép leszte*. Az 1Pt 2,9 ezt a szóhasználatot vette át szóról szóra.

Az Újszövetség más könyveiben is találkozunk a két kifejezés (ἔθνος, λαὸς) felcserélésével (pl. ApCsel 4,25. 27). A nyelvi jelenség egy olyan hitbéli látásmódot tükröz, amely Hóseás könyvében jelentkezett először. Izráel népe helyett a pogányokat nevezte először Isten népének (Hós 1,6.9). Ezt fejezi ki a 1Pt 2,9 is: *akik egykor nem az ő népe voltatok, most pedig az Isten népe vagytok*. Ez az értelmezés különbözik Pál apostol szóhasználatától, aki a Gal 2,12–14-ben a zsidó szokás szerint jelölte meg a pogányokat az ἔθνος szóval. Az 1Pt azokat a pogányokat illeti az ἔθνος szóval, akik nem tértek a keresztyén hitre (2,12; 4,3). Ez azt jelzi, hogy Pál leveleivel ellentétben (1Kor 10,18) Péter első levelének szerzője nem szentel különös figyelmet a test szerinti Izráel és az egyház kapcsolatának. Inkább a gyülekezet és pogány környezetük viszonyát kívánja tisztázni. Ez a magyarázata annak, hogy amikor Izráel néperől beszél, nemcsak azt fejezi ki, hogy az egyház Izráel örökébe lépett, hanem rámutat a gyülekezet önálló vallási és szociális nagyságára.

A másik kifejezés a *választott nemzetség* (γένος ἐκλεκτός) szókapcsolat. A görög felfogás szerint a γένος egy nép közös eredetére, származására utal (Fil 3,5). Tehát egy család, népcsoport közös etnikai, vallási, nyelvi, kulturális

gyökereit fejezi ki (Ábrahám, Jákób, Dávid nemzetsége). Isten a népek sokaságából választotta ki Izráel nemzetségét azok közül, akik a föld színén laktak (5Móz 6,7; Ézs 41,8; Ám 3,1–2).

A *kiválasztottság tudata* a Makkabeusok korában erősödött meg. Ennek indító oka elsősorban az ellenséges népekkel szembeni küzdelem volt (Jubileumok könyve 2,20). A holt-tengeri közösség tagjai úgy tekintettek magukra, mint akik *Isten választottai*, illetve a *szent maradék*. (1QS 8,6). Az újszövetségi gyülekezet úgy vette át ezt a kifejezést, hogy megtisztította a nemzeti és elkülönülő jelleget hordozó vonásaitól.¹ Az 1Pt-ben a *kiválasztás* Isten eleve elrendelése alapján történt (1,2), és ez Jézus Krisztus örök kiválasztásához kapcsolódik (2,20). Ezt a kiváltságot a keresztyének nem saját maguk érdemei, vallásos teljesítményei által nyerték el, hanem Jézus Krisztus által. Isten kiválasztó tette biztonságot és szabadságot adományozott a gyülekezet tagjainak. Olyan hatalmi körbe vonta be a tanítványokat, ahol oltalmat nyertek minden gonosz hatalom ellen (1,1; vö. Ef 1,4–6). A kis-ázsiai címzetek ebben a kegyelemben bizakodnak az evilági kísértések között. Ezért a világban zajló adáz küzdelmek nem rendítik meg az egyház békességét.

A *szent nemzet* (ἔθνος ἅγιον) jelző is a kiválasztásra utal. Az egyház a többi intézménnyel ellentétben nem világi, hanem lelki közösség, ugyanis Jézus Krisztusra tekint és neki engedelmeskedik.²

Mit jelentenek ezek a jelzők? Elsősorban azt, hogy a keresztyén gyülekezet Isten választott népéhez tartozik, és ezt zsidó és pogány származású hívek alkotják. Így Krisztus követői a végső idők közössége: *eszkatologikus gyülekezet*.³ Ez pedig arról tanúskodik, hogy az ószövetségi ígéretek Isten új népének életében teljesebben be (Ézs 43,20–21; 2Móz 19,5–6; 23,22).

1.2. Az egyház pneumatikus jellegét kifejező metaforák

Az 1Pt nemcsak a gyülekezet kiválasztottságáról beszél, hanem lelki természetéről is. Az egyház pneumatikus jellegéről a következő metaforák segítségével tesz bizonyosságot: *Isten háza, lelki ház, élő kövek, szent (királyi) papság*.

¹ Schelke, K. H.: *Die Petrusbriefe, der Judasbrief*. Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament 13/2. Herder, Freiburg 1980, 19.

² Goppelt, L.: *Der erste Petrusbrief*. Meyers Kritisch-Exegetischer Kommentar über das Neuen Testament XII/1. 8. Auflage. Vandenhoeck&Rupprecht, Göttingen 1978, 65.

³ Klein, Hans: *Zur Gesamtbiblische Theologie. Zehn Themen*. Neukirchener Biblisch-Theologische Studien 93. Neukirchener Verlag, Neukirchen-Vluyn, 2007, 79–101.

1.2.1. Isten háza

Az Újszövetség könyvei gyakran hasonlítják a keresztyén gyülekezetet házhoz, épülethez (Mt 16,13; 1Kor 3,9–17; 2Kor 6,19; Ef 2,20–22; 1Tim 3,15). Akárcsak az Isten temploma metafora, a *lelki ház* οἶκος πνευματικός elsősorban a gyülekezet közösségi, másodsorban az egyház szentséges voltát fejezi ki (1Kor 3,16–17; 6,19; 2Kor 6,16; Ef 2,20–22)⁴. A lelki ház a Krisztussal való közösség és az egymáshoz fűződő szoros kapcsolaton épül fel, amelyben Isten tisztelete folyik.⁵ A lelki ház metafora még azt is jelzi, hogy az egyház nem világi egyesület, hanem olyan közösség, amelyet Isten Lelke hoz létre és szentel meg (1,2; 4,7–11; 1Kor 12,13).⁶ A hívek gyülekezete tehát nem a tanítványok emberi hozzájárulása és világi kapcsolata által jön létre, hanem a Szentlélek munkája által él és gyarapodik. 1Pt még azt is tanítja, hogy az egyházban Isten van jelen, és ő uralkodik benne Szentlelke által.⁷

Az egyház alapja Krisztus, akit a levél szerzője *élő kőnek* nevez (λίθος ζῶν). Az 1Pt 2,4-ben három ószövetségi prófécia krisztologikus magyarázatáról van szó (Zsolt 118, 22; Ézs 8,14–15; 28,16). Ezeket Jézus is magára vonatkoztatta a szőlőmunkások példázatában (Mt 21,42; Mk 12,1–12; Lk 20,9–19).

Az *élő kő* kifejezés azt jelenti, hogy a feltámadott Krisztus élő Úrként jelenik meg a gyülekezetben, és életet ajándékozik a benne hívőknek. A kő metaforát kétféleképpen lehet magyarázni.⁸ Egyfelől Krisztus a drága kő, akit az emberek, a hitetlenek megvetettek. Másfelől ő az a drága kő, akit Isten választott ki. Ez azt jelenti, hogy azok a zsidók és rómaiak, akik emberi és történeti módon ítélték Jézus felett, mind elutasították és elítélték őt. Akik azonban hittel tekintettek rá, meglátták, hogy Isten elfogadta a ő golgotai áldozatát, harmadnapon feltámasztotta, és jobbjára, a tisztesség székébe ültette őt, ugyanis kezdettől fogva arra választotta ki őt, hogy az egyház alapja legyen (1Pt 1,20–21).

⁴ Michel, O.: οἶκος κτλ. In: Kittel, Gerhard: *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*. Band V. W. Kohlhammer Verlag, Stuttgart–Berlin–Köln–Meinz 1966, (122–161) 139–145. (A továbbiakban: *ThWNT*.)

⁵ Lelkeiné Semsei Klára: *Péter első levele*. Debrecen 1985, 45.

⁶ Schmidt, K. L.: καλέω κτλ., ἐκκλησία. In: *TWNT* III. (1967), (488–539) 520–524; Goppelt, L.: *Die Kirche im Neuen Testament*. Das Neue Testament Deutsch, Ergänzungsreihe 10. Vandenhoeck&Ruprecht, Göttingen 1993, 268–277.

⁷ Feldmeier, R.: *Der erste Brief des Petrus*. Theologischer Handkommentar zum Neuen Testament 15/1. Evangelische Verlagsanstalt, Leipzig 2005, 90.

⁸ Jeremias, J.: λίθος. In: *TWNT* IV. (1966), (272–283) 274–283.

A levélíró arra szólítja fel a híveket, hogy élő kövekként járuljanak az élő kőhöz, Krisztushoz, és épüljenek be a lelki házba (2,5). A felszólítással arra buzdította a kis-ázsiai keresztyéneket, hogy az ítélet helyett Jézus mellett döntsenek, akinek életében saját sorsukat ismerhetik fel, ugyanis a világ őt is megvetette, Isten előtt azonban tisztességre talált. Ezzel a levélíró a szétszórt-ságban élő gyülekezet kettős létének, vagyis társadalmi kirekesztettségének és Istenhez tartozásának kriszológiai megalapozását adta meg.⁹

Az egyházba azok tartoznak, akik elfogadják Krisztust. Ezért a gyülekezet a Jézus Krisztusban hívők közössége, mindazoké, akik hittel hallgatják a róla szóló evangéliumot, és nem botránkoztak meg benne. A missziói igehirdetés befogadásáról van szó. Az levél szerzője azt is tudta, hogy Isten némelyeknek megkeményítheti szívét, másokét viszont megnyitja. A zsidók egy része elutasította Krisztust mint Megváltót, a másik része elfogadta.

Az 1Pt címzettjei elsősorban pogány-keresztyének voltak. Ők nem botránkoztak meg Krisztusban, az Isten által rendelt kőben, hanem elfogadták őt Uruknek. Döntésük alapján Isten befogadta őket a választottak közösségébe, a hívők gyülekezetébe. A missziói igehirdetés azonban folytatódik. A levélíró Pálhoz hasonlóan bizonyos afelől, hogy megkeményedés csak ideiglenes Izraelre nézve, és csak addig tart, amíg a pogányok mind be nem mennek Isten országába (Róm 11,25).

1.3. Szent (királyi) papság

A gyülekezet építését Isten végzi Szentlelke által. Ebbe a folyamatba a hívők nemcsak azáltal vesznek részt, hogy mint *élő kövek* beilleszkednek Isten házába, hanem azáltal is, hogy mint a *szent papság* (ἱερότευμα ἁγίων) tagjai *lelki áldozatokat* mutatnak be az egyház Urának (2,5).

Isten jelenlétének az a bizonyítéka, hogy a gyülekezet tagjai papi szolgálatot végeznek az ő tiszteletére. Mivel Isten mindenkit arra buzdít, hogy vegyen részt az istentiszteleti szolgálatban, megszűnik a különbség a közösség papi és világi tagjai között. A levélíró azt hirdeti, hogy az ószövetségi papság helyét az újszövetségi gyülekezet veszi át, amelynek minden tagja a szent papság sorába tartozik. Luther Márton ennek alapján fogalmazta meg az egyetemes papság elvét, amely szerint a hívek mindannyian alkalmasak arra, hogy Isten elé járuljanak imájukkal, sőt arra is, hogy családfóként adott esetben a keresztség sákramentumát is kiszolgáltassák.

⁹ Feldmeier, R.: *i. m.* 89.

A lelki áldozat bemutatását már az ószövetségi próféták is szorgalmazták. Hóseás és Mikeás azt hirdették, hogy az égő áldozat helyett hálaadással kell áldozni Istennek, hogy a törvény szerint kell élni, és törekedni kell a szeretetre, mert Isten ebben gyönyörködik (Hós 6,6; Mik 6,8; Zsolt 50,14; 51,19). Pál apostol úgy radikalizálta ezt, hogy felszólította *a keresztyéneket: okos istentiszteletként szánjátok oda testeteket élő és szent áldozatul, amely tetszik az Istennek* (Róm 12,1; ld. még Fil 4,18; Zsid 13,15–16).

A *szent papság* méltóságjelzőt a 2,9-ben a *királyi papság* megtisztelő cím váltja fel. A Jel 1,6 és 5,10 úgy használja e kifejezést, hogy a szópár mindkét tagjának önálló, főnévi jelentést ad. Ez pedig azt jelenti, hogy a gyülekezet tagjai nemcsak papi, hanem királyi szolgálatot is ellátnak. A mi esetünkben a *királyi papság* szóösszetétel azt jelenti, hogy az egyház tagjai Krisztusnak, a lelki királynak szolgálatában állnak. Nem a világi értékrendet, hanem Isten országának a törvényét követik. A többi világi intézménnyel ellentétben az egyház nem földi nagyságot, hanem lelki közösséget képvisel a történelemben, és Krisztusra tekint, neki engedelmeskedik.

A tanítványok feladata nem öncélú, nem befele forduló, hanem kifelé irányul: Isten nagyságos dolgainak hirdetése a világban (ApCsel 2,11). Jézus Krisztus új népének az a hivatása, hogy saját hitbeli tapasztalata alapján tegyen bizonyosságot a népek között arról a csodálatos szabadításról, amelyet Isten az ő életükben is véghez vitt, s aki *a sötétségből az ő világosságára* vezette őket (1Pt 2,9; vö. Ézs 43,1–21; 1Tessz 5,4–5; Ef 5,8). Ézsaiás próféta ígérete a végső időkben teljesedett be az újszövetségi gyülekezet életében (Ézs 60,2).

A sötétség és a világosság ellentétes metaforája az Isten általi elhívást és a Krisztus-hitre térés eseményét jelzi. A sötétség a gyülekezet egykori pogány életére utalt, arra az időre, amikor még nem ismerték Istent, cselekedeteiket a rossz szándék vezette, más szóval a gonosz és a halál fogságában voltak. Az világosság pedig azt jelezi, hogy a hívek élete megvilágosodott Isten beszéde által. Ez a világosság azért csodálatos, mert kiszabadította a gyülekezet tagjait a gonosz és a halál fogságából. Pál apostol azért nevezi Krisztus követőit a világosság fiainak, mert elszakadtak a pogányok hitetlenségétől, tudatlanságától, illetve vétkeiktől. Ők nem a sötétségben, hanem az Ige fényében járnak (1Tessz 5,4). A címzetteknek erről a csodálatos szabadításról kell bizonyosságot tenniük a pogányok között: *Szeretteim, kérlek titeket, mint jövevényeket és idegeneket: tartózkodjatok a testi vágyaktól, amelyek a lélek ellen harcolnak. Tiszteségesen éljete a pogányok között, hogy ha valamivel rágalmaznak titeket mint gonosztevőket, a ti jó cselekedeteiteket látva, dicsőítsék Istent a meglátogatás napján.* (2,11–12)

1.3. *Jövevények, idegenek*

A vallási eredetű méltóságjelzők után nézzük meg, hogy a levél milyen értelemben használta a szociális gyökerű *jövevény*, illetve *idegen* kifejezéseket (2,11)?

A *jövevény* és *idegen* kifejezések az Ószövetség világából származnak. Azokat a bevándorlókat, idegeneket jelölték, akik idegen országból érkeztek Izrael területére (1Móz 22,21). A választott nép tagjai ismerték ezt az átmeneti állapotot, mivel Egyiptom földjén ők is jövevények, idegenek voltak. Később a jövevényesség vallási tartalmat kapott, ugyanis nem földi hontalanságra, hanem arra a lelki állapotra vonatkozott, hogy az Istenben hívő emberek idegennek érezték magukat a saját környezetükben. Ebben az élethelyzetben ismerték fel, hogy igazi hazájuk az Isten által készített város (Zsolt 38,13; Zsid 11, 13). Szociológiai szempontból ezt a helyzetet kisebbségi létnek lehet nevezni. A kis-ázsiai keresztyéneknek hitük miatt kellett elszedezniük pogány környezetük ellenségeskedését, rágalmazásait, megvetését és a hatósági zaklatást (2,12.23; 3,9.14–17; 4,4.12–16). A társadalmi kiszorítás különböző megnyilvánulásai miatt idegeneknek érezték magukat abban a környezetben, amelyben éltek. Elidegenedésük igazi oka az volt, hogy hátat fordítottak a Római Birodalom területén élő pogány polgárok világias gondolkodásának és életmódjának, és Jézust követték. A levélíró a hit szempontjából kívánta megvilágítani szociális elidegenedés kérdését. Látásmódját nem az antik ember világmegvető életérzése, sztoicizmusa határozta meg, hanem az az ószövetségi szemléletmód, amely úgy tekint Isten választott embereire, a kegyesekre mint jövevényekre, vándorokra, mivel igazi otthonuk az a menygyei város, amelyet az Atya készítet elő számukra (1Móz 23,4; Zsolt 39, 13; Zsid 11,13–16; Ef 2,19).

2. A gyülekezet feladata

A gyülekezet önértelmezése mellett a levélíró két igeszakaszban foglalkozik Krisztus egyháza belső életével: 5,1–4: *Isten nyájának vezetése*; 4,7–11: *az ígehirdetés és szeretetszolgálat gyakorlása*.

2.1. *Isten nyájának vezetése*

Az 1Pt jellegzetes vonása abban áll, hogy az erkölcsi intelmek sorában nemcsak arra tér ki, hogy a keresztyéneknek miként kell viselkedniük a különböző társadalmi intézményekben, az államban és a családban, hanem a gyülekezet belső életével is foglalkozik. Megfigyelhetjük, hogy míg az

egyház belső rendjéről szóló szakaszban (5,1–5) az intézményes vezetés ismertetőjegyei dominálnak, addig a gyülekezet szolgálatáról szóló részben (4,7–11) a karizmatikus gyülekezeti szerkezet elemei hangsúlyosak.

A levél csupán a *presbiter* (πρεσβύτερος) tisztséget említi név szerint. Érdekes, hogy a Péter apostol nevében író szerző magát is presbiternek nevezi. Ez arra utal, hogy vezetői szerepet töltött be az első századi egyházban.¹⁰

Kik voltak a presbiterek, és mi volt a feladatkörük az egyházban? A presbiteri tisztség ószövetségi eredetű (2Móz 24, 1–11; 4Móz 11,16–30). A honfoglalás után a vének közössége bírói és politikai feladatkört látott el az egyes helységekben,¹¹ az újszövetségi egyházban pedig gyülekezeti szolgálatot végeztek (ApCsel 14,23; 20,17–35; Tit 1,5). Megbízásuk hasonló volt az *elöljárók* (προιστάμενοι) feladatához, akik az istentiszteleti rendre ügyeltek fel, valamint lelkigondozói és diakóniai teendőket láttak el (1Tessz 5,12–14; Róm 12,8). Ez azt jelenti, hogy a levélírás idején a karizmatikus (4,10–12) és a megbízott tisztségviselők egymás mellett szolgáltak, és valamely rendszabály alapján végezték vezetői teendőiket.¹² A Fil 1,1 *püspököknek* (felvigyázóknak) és *diakónusoknak* nevezi az *elöljárókat*. Ez azt jelzi, hogy a püspöki tisztség akkor még nem jelentkezett abban a formában, ahogyan azt a pásztori levelek tanúsítják (1Tim 3,2; Tit 1,7).

A presbitereknek Isten nyáját kellett legeltetniük. Az *Isten nyája* kifejezés a prófétai, illetve a bölcsességirodalomból származik (Ézs 40,11; Jer 13,17; Ez 43,2 skk.; Zak 11,6; Zsolt 79,13), és az Isten népe gondolatköréhez tartozik.¹³ A nyáját Isten hívja el, és ő is vezeti azt. Az Újszövetség Jézus Krisztus

¹⁰ Stuhlmacher, P.: *Biblische Theologie des Neuen Testaments*. Bd. 2: Von der Pauluschule bis zum Johannesoffenbarung. Vandenhoeck&Rupprecht, Göttingen 1999, 79.

¹¹ Bornkamm, G.: πρεσβύς, πρεσβύτερος κτλ. In: *TWNT VI*. (1965), (651–683) 666; Coenen, L.: Presbyter – πρεσβύτερος. In: Coenen, L. – Beyreuther, E. – Bietenhard, H.: *Theologisches Begriffs-Lexikon zum Neuen Testament*. 2. Aufgabe der Studien-Ausgabe. Bd. 2. Theologischer Verlag R. Brockhaus, Wuppertal 1979, 1003–1009; Kozma Zsolt: Szolgálat és hatalom. Kormányzás a magyar református egyházban. In: Fazakas Sándor – Ferencz Árpád (szerk.): „Krisztusért járva követségben...” *Teológia – igehirdetés – egyházkormányzás. Tanulmánykötet a 60 éves Bölcskei Gusztáv születésnapjára*. Acta Theologica Debrecinensis – A Debreceni Református Hittudományi Egyetem kiadványsorozata 3. Debreceni Hittudományi Egyetem, Debrecen 2012, 429–431.

¹² Schweizer, Ed.: *Der erste Petrusbrief*. Zürcher Bibelkommentare NT. Bd. 15. 4. überarb. Auflage. Zwingli Verlag, Zürich 1998, 91.

¹³ Wolff, Chr.: Christ und die Welt im 1. Petrusbrief. In: *Theologische Literaturzeitung* 100 (1975), 333–342.

gyülekezetét nevezi nyájnak (Mt 18,12–14; Lk 12,32; Jn 10,16; 21,15–17), és a presbiterek azt a megbízatást kapták, hogy gyűjtsék össze a nyáját, vezessék és védelmezzék azt, illetve vigyázzanak arra (ἐπισκοποῦντες; 1Pt 5,2). Feladatuk tehát pásztori és felvigyázói szolgálat volt. Vagyis az apostolok mellett a presbiterek voltak az egyház felelős elöljárói. Az ApCsel-ben gyakran találkozunk ezzel a tisztséggel (11,30; 14,23; 15,2.4.6.22; 16,4; 21,18).

Hogyan kell betölteniük ezt a feladatot? Az író három antitézissel fejt ki tanítását (1Pt 5,2–3):

- a) *ne kényszerből, hanem önként* (ne sóhajtozva, hanem örömmel);
- b) *ne nyereszkedésből, hanem készségesen*;
- c) *ne is úgy, mint akik uralkodnak a rájuk bízottakon, hanem mint akik példaképei a nyájnak*.

A levélíró arra inti a presbitereket, hogy a szolgálat elvállalásakor ne külső, hanem belső motiváció vezérelje őket. Isten nyájának az ügye megkívánja, hogy örömmel és készségesen lássák el a megbízatásukat. A vezető tiszttség bizonyos hatalmat biztosít a közösség tagjai felett. Ezt a hatalmat csak Jézus példája szerint szabad gyakorolni, aki ezt mondta a tanítványoknak: *aki első akar lenni közöttetek, legyen mindenki ragszolgája* (Mk 10,44). A presbiterek nem a főpásztor helyettesei, hanem Jézus Krisztus szolgálói, az ő képviselői. A megbízást szolgálatra kapták, nem arra, hogy uralkodjanak a rájuk bízottak fölött. Feladatuk betöltésével Jézus Krisztus pásztori és felvigyázói szolgálatára kell utalniuk (2,25), és így lehetnek *példaképek* (τύποι) a nyáj előtt (Fil 3,17; 1Tessz 1,7; 1Tim 4,12; Tit 2,7).¹⁴ Leonhard Goppelt rámutat arra, hogy a τύπος nem eszménykép, hanem olyan példakép, amelynek formáját és tartalmát Isten határozza meg. A keresztyén ember élete csak akkor válhat példává, ha azt a Ige útmutatását követi.¹⁵

Összefoglalva azt mondhatjuk, hogy az elöljárók legyenek megértőek, szelídek és tisztelettudóak. Mondjanak le uralkodói hajlamukról, és gyakorolják a közösségépítő együttérzést.

A presbiteri tisztségről szóló szakasz ezzel az intellemmel zárul: *ti ifjabbak: engedelmeskedjétek az idősebbeknek, egymás iránt pedig valamennyien legyetek aláztatások, mert az Isten a gőgösöknek ellenáll, az aláztatásoknak pedig kegyelmet ad* (5,5). Vagyis a gyülekezet tagjai, a fiatalabbak becsülik meg azokat, akik a rend fenntartására ügyelnek (vö. 1Tessz 5,12–14; 1Kor 16, 16), egymás iránt alázatot tanúsítsanak, keressék a testvérek irgalmasságát, jóindulatát, mert

¹⁴ Goppelt, L.: *Der erste Petrusbrief*, 249–250.

¹⁵ Goppelt, L.: τύπος κτλ. In: *TWNT VIII*. (1969), (246–260) 249–250.

csak egymás terhének hordozása által tölthetik be Isten törvényét, a szeretet parancsát (Gal 6,2).¹⁶

2.2. Az igehirdetés és a szeretetszolgálat gyakorlása (4,7–11)

A kisebbségben élő egyház számára a kívülről rájuk nehezedő nyomás miatt létfontosságú a belső egység megerősítése. A gyülekezeti élet akkor fog egy élő szervezethez hasonlítani, ha minden egyháztag olyan szolgálatot vállal, amelyre kegyelmi ajándékot kapott. Az 1Pt karizmákról szóló tanítása sok elemet vett át Pál apostol leveleiből (1Kor 12; 1Kor 7,7; Róm 12; Ef 4,7.11–14). Fontos tétel, hogy a gyülekezet minden tagja részesült Isten ajándékában (χάρισμα). Ezekkel az ajándékokkal nem maguknak, hanem a közösségépítés érdekében szolgálnak. A pásztori levelek szerint csak a tisztségviselők kapták az isteni ajándékot (1Tim 4,14; 2Tim 1,6).

A levélnek az is sajátossága, hogy a hangsúly a *feladatra* esik, és nem az ajándékokra, mint Pál apostol leveleiben.¹⁷ A feladatot *szolgálatnak* (διακονία) nevezi.¹⁸ Leonhard Goppelt helyes meghatározása szerint szerkezeti szempontból a gyülekezet a szolgáló tagok szervezetének nevezhető.¹⁹

A levél *sáfároknak* (οικονόμοι) nevezi azokat, akik Isten adományaiban részesültek. Világi vonatkozásban a sáfár gondnokot, gazdasági felügyelőt jelent, aki felelősséggel tartozik gazdájának a rábízott javak tekintetében. Pál irataiban az *apostoli*, illetve a *püspöki* tisztséggel megbízott személyek viselik a sáfár nevet (1Kor 4,1; Ef 3,2,8; Tit 1,7). Igerészünkben viszont a sáfár szó nem az egyén, hanem gyülekezet szolgálatára vonatkozik, és ez a közösség ügye iránti elkötelezettséget emeli ki.²⁰ A hívő közösség tagjai azzal a karizmával szolgálnak, amelyet Istentől kaptak elhívásuk, illetve megkeresztelkedésük alkalmával (1Kor 12,6; Róm 11,29; 1Kelemen 38,1). Isten a lelki ajándékkal, vagyis a megbízatással, a feladattal erősíti meg az ember természetes képességeit.²¹ A karizma tehát a szolgálat betöltésének eszköze.

¹⁶ Geréb Zsolt: *Péter első levelének magyarázata*. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár 2015, 160–169.

¹⁷ Feldmeier, R.: *i. m.* 147.

¹⁸ Schweizer, Ed.: *Gemeinde und Gemeindeordnung im Neuen Testament*. Abhandlungen zur Theologie des Alten und Neuen Testaments 35. 2. Auflage. Zwingli Verlag – Theologischer Verlag Zürich, Zürich 1962, 157–171.

¹⁹ Goppelt, L.: *Der erste Petrusbrief*, 286.

²⁰ Feldmeier, R.: *i. m.* 147.

²¹ Goppelt, L.: *Der erste Petrusbrief*, 287.

A levélíró az igehirdetést és a szeretetszolgálatot emeli ki a gyülekezeti feladatok közül. A kettő magában foglalja a többi tevékenységet is. Fontossági sorrendben az igehirdetés az első. A λαλέω ige általános értelemben szólást, beszédet jelent (3,10). Itt szűkebb értelme szerint az evangélium hirdetésére vonatkozik (1,12.25).

Isten Igéjéről sokféle módon lehet beszélni. Lehet ez missziói igehirdetés, prófétai beszéd, nyelveken szólás vagy világos és értehető tanítás, gyülekezeti prédikáció, személyes bátorítás. A levél szerzője így foglalja össze az igehirdetés lényegét: *ha valaki prédikál, úgy mondja Isten szavait, mint Isten igéit* (4,11a). Az első fejezetben már kifejtette, hogy az igehirdetés nem pusztán emberi beszéd, hanem Isten újjáteremtő Igéje, amely hatást gyakorol és eléri célját a megszólított emberek életében: a Szentlélek hitet és új életet fakaszt a gyülekezetben (1,22–25).

Hogyan kell hirdetni Isten Igéjét? Erre a kérdésre a szerző egy módhatározói szerkezettel felel: *mint Isten igéit*. A prédikáció nem azért válik igehirdetéssé, mert az igehirdető megismétli Isten beszédét, hanem azért, mert az evangélium üzenetét mindig időszerűen fejt ki.²² Ezzel pedig arra figyelmezteti az egyház igehirdető szolgálait, hogy ne saját gondolataikat tolmácsolják, hanem Isten Igéjére figyeljenek, és a Szentlélek által szóljanak hittel (1,12; vö. Róm 12, 3; 2Kor 4,13; Jn 5,19).

A levélíró ezután a szolgálat végzéséről (διακονέω) szól (4,11b). Míg a 4,10-ben általános értelmű a διακονέω ige, addig itt a szűkebb jelentéskörben használja. Általános vonatkozásban a diakónia Isten adományainak továbbadását jelenti, szűkebb értelemben pedig a gyülekezeti alkalmak megszervezését és az irgalmasság gyakorlását. Az irgalmasság gyakorlása a szükségben levők, a betegek, a foglyok megsegítését, illetve az adományok összegyűjtését és szétosztását jelenti (1Kor 12, 26.28; Mt 25,44; Lk 10,37; ApCsel 6,2; 2Kor 8,1.6).

A diakóniai tevékenységet az előljárók, a diakónusok és presbiterek látták el az 1. századi egyházban. Az egyházban vannak látványos és kevésbé látványos szolgálatok. A hangsúly nem a tisztségek sokféleségén van, hanem azon az erőn (ισχύς), amelyet mindenki Istentől kapott ajándékba (4,11b: *ha valaki szolgál, úgy szolgáljon, mint aki azt az Istentől kapott erővel végzi*).²³ Az apostol azt hangsúlyozza, hogy nem az emberi teljesítményre, hanem Isten dicsőségére kell figyelni. A cél pedig az, hogy mindenki felismerje, hogy Isten

²² Goppelt, L.: *Der erste Petrusbrief*, 289.

²³ Grundmann, W.: ισχύω κτλ. In: *TWNT III*. (1967), 400–405.

szól és cselekszik megbízottjai által. Ebből következik a szolgálat célja: rámutatni Isten dicsőségére a kívülállók előtt, hogy ők is Isten felé forduljanak (2,12). A misszió tekintetében az is fontos, hogy az előjárók ne egymással versenyezve, hanem egymást erősítve lássák el feladtukat. A gyülekezet kisérgázása csak akkor lesz hatékony, ha a kívülállók nem a széthúzást, hanem az egységet, az egyetértést látják.